

PAABAPRAASNIK: Mikitamäe Helmise kuuri tükk. Vananurmõ Ilmari piit

LÄINUD AASTAL: Radaja festivalil.

Radaja festival toimub 28. augustil

Selleaastane seto festival «Perridõ kokkotulõk» toimub Radaja küla seto talumuseumi laval 28. augustil. Festivali toimumisajaks on sedapuhku valitud Petseri Maarjapäeva järgne pärastlõuna.

Igor Taro

Esimesed festivali osalejad võtaks juba 27. augustil Petseri linnapiiril, kust on korraldatud transport majutuskohata ja ööbimiskohas toilitustamine. Ööbimise plaanib festivali toimkond korraldada kas Radajal või Petseri ümbruses, endisest paremas asu paigas.

Toimkonna teatel on korraldajad valmis Eesti maakondadest vastu võtma 120 osalist, kellele tagatakse viisade vormistamine, transport, toilitustamine ja majutus. Kellel on viisad juba olemas, saavad festivalist osa võtta väljaspool nimetatud ülempiiri.

Soovi korral saab Petserisse tulla ka 28. augustil — selle päeva hommikul viib festivali transport leelotajad linnapiirilt kloostrisse ja teenistuse järel festivali toimumiskohata Radajale.

Võrreldes eelmise aastaga on Radaja muuseumisse tööle asunud ka Petseri Seto seltsi esinaine Helju Majak, kelle osalusel lubab festivali korraldus tulla endisest tunduvalt parem.

Osaliste päritolu poolest lubab sündmus kujuneda koguni väikeseks soome-ugri laulupeoks. «Sel aastal võivad meid külastada ka mitmed soome-ugri külalisgrupid ja isegi Siberi setode leelopark, kui Krasnojarski kraai võimud lauljate transpordikulud katavad,» sõnas Helju Majak.

«Sel aastal võib juhtuda sedasi, et taotluste viimina ja viisade toomine konsulaarosakonnast tuleb kooridel endal korraldada,» märkis Setomaa Valdade Liidu kultuurinõunik Aare Hörn.

10. juuniks tuleb kooridel teatada, mitu liiget soovib augusti lõpus Radaja festivalist osa võtta, kas soovitakse tulla 27. või 28. augustil, kui paljudel on viisad juba olemas, kes saab festivalile sõita oma transpordiga ja milliseid kulutusi on kooriliikmed valmis ise kandma (viisa, toilitustamine, majutus). Info tuleks edastada elektronpostiga aadressile aare@setomaa.ee. ■

Määne piat olõma üts kõrralinõ külätiaatri?

Külätiaatridõ päiv tõi Obinitisa 7 mängotükkü

31. lehekuupääväl, sis ku päiv oll väiga lämmi, tull kokko üts hää käpu täus inemisi Obinitisa galeriie Hal' as Kunn. A midä nä sinnä' otsõ'; midä muud ku üks külätiaatridõ päivä kae-ma. A mäene piat olõma üts kõrralinõ külätiaatri mia pakk hingele kosutust?

Nutovi Mirjam

Päevä kõrraldaja Hörn Rieka sõnnu perrä oll ütest päämätsest tingimusõst tuu, õt kõik tükü'olõsi' murdõkeelelitsõ', kas sis seto vai võro murdõh. Tuust pei' kõik trupi' ütsmeel- leh ka kinni.

A minka peräst üldse külätiaatri tetäs? Helmise koori naase' ütli', õt nimä' tegevä' tiatrit uma lõbust. Külätiaatridõ pääväl näütase' nä tükkü Paabapraasnik. «Ku paabapraasnik tulõ, sis mi teemigi nii. Ögaüts ullitas kuis mõist,» ütli' koorinaase'. «Ku mõni miis tulõ paabapraasnikalõ, sis tõmmatas täl püksü' maaha ja pandas naisi rõiva' sälgä. Üts kõrralinõ külätiaatri piat üks sääne olõma,

õt hindäl olõs lõpus ja rahval kah. Meil k' au tuu trall ja tandsõga päiv. Nii ku heränemi, nii nakami pihta. A elo Setomaal olõ-i lõnnõ üts suur näütemäng — tüüd om ka üks vaia tetä'.»

Eloaig tiatrit

«Seto' omma' eloaig tiatrit tennü',» kõnõl seto kultuuripoltsai Sarvõ Öiõ. «Õnnõ tuu, midä nä omma' tennü', tuud nimetedäs tiatris, tuuperäst nä tulõva' siiä' hüä meelega ja mängvä'. Pulmõh ja praasni-gal om kõõ õltõ ja tuu ommõgi tiatri. Ja ku mõtõlda' saaju pääle, sis tuugi om üts suur tiatri, koh kõk tiidvä' midä sääl tulõ tetä'. Eis piat tegemä, õt olõs nalja ja rõõmu. Saa-ai nii, õt is-tu ja oodat, õt kunas kiäki tulõ ja midägi sukka' tege. Nii om vanastõ saaju aigu olnu'. Olõõs sääl mäanestki kavvõlist, võõrast inemist kiä üteli, õt teke' tuud vai tuud nalja. Kõik mõtõldi ja tetti eis. No' tähendäs tiatri tuud, õt inemisõ' tuvvas ütte paika kokko ja tetäs kuulutus ja nii edesi. Innidseal aol om tuu tulnu' rohkõba seestpuult. Ütehkuuh näütemängo mäng-minõ om väiga hüä keeleop-misõ kotus.»

Tuud viimäst mõtõht toetas ka Vanemuisõ näüttele Joonasõ Tanel. «Külätiaatri piat olõma innekkõkkõ sääne, mia and inemisiõ tegemisrõõmu. Tuu om kõõ õlutõõp, tähtsä olõõi tuu, õt kas saat anda' pall'õ ja kõõõ kvaliteediga etendü-si. Tähtsä om, õt inemisiõ olõõs pääle tüütegemisõ ka kuuholõ-misõ rõõmu.»

Ja ku mõtõlda' saaju pääle, sis tuugi om üts suur tiatri, koh kõk tiidvä' midä sääl tulõ tetä'. Nii om vanastõ olnu'.

Tükkü, midä mängtäs, piat Mikitamäe valla mehe ja Helmise koorivanõba Nurmeotsa Sulo meelest kokko minemä külä õlutiku ja olõmisõga. «Olõõi mõtõht vällä tuvva' mõtõlõmatuid, utoopiltsi asjo. Mi kooril om täambä ilma autorilida, ilma stsenaristilidä, ilma lavastajalda näütemäng paabapraas-nigust, midä naase' eis' tahtsõ' tetä' ja näüädä'. Võipolla' om setokultuur parhilla' õitsõngul, a kindlahe and sääne külätiaatridõ päiv kõõõõ värimi mano.»

A külätiaatridõ päevä kõrraldaja Hörn Rieka meelest piat üts kõrralinõ seto külätiaatri olõma üks sääne koh om tsenaarium iih, nä läävä' lava pääle ja nakasõ' mängmä. «Tuu om väega ohkõkõnõ piir sääl vai-hõl, õt mäene om külätiaatri ja mäene om katõ inemisõ umavahõlinõ jututaminõ stiilih, koh om nii: tuud midä ma tiia-äs, tuud kõnõl Miko ja midä Miko tiia-äs, tuud kõnõl ma'. Tuu om jah ohkõkõnõ piir, õt mia olõs tõisilõ näütamisõs ja mia om umavahõlinõ jutt.»

Valmist rõõmu

Kiränigu Kauksi Ülle sõnnu perrä om tähtsä komponet tuu, õt tã piat rõõmu valmistamma näüttelejilõ ja rõõmu valmistamma kaejilõ. «Ku näüttelejã tegevã' tuud rõõmuga ja võtva' hinnãst põhitüüst vabas, õt tuud mängi' ja omma' valmi' tuust, õt tuu olõõi suur ratsarikastu-misõ projekt, a om inãbã sääne uma rõõm ja hindã väljendã-misõs. Ku kaeja' tulõva' tuud

kaema ja tuu äratäs huvvi ja tuust külã pääl kõnõlõdas ja ku peräst näüttelejã' ja kaeja' kokko saava' ja peräh kõigil om lõpus ja tuust mitu päivã viil kõnõlõ-das, sis ommõgi õnnõhtunu' külätiaatri,» üteli Ülle.

Visnakovi Maimu meelest piat külätiaatri hõste lõpus olõma. «Tuu om üks pall'õ mõ-nusap kah ku kutsõlinõ tiatri. Siih omma' üks setokeelidse' tükü' ja uma' näüttelejã' kedã kõiki tunnõõ. Kõõõ tähtsäp om õks tuu, õt seto keelele pandas rõhku,» üteli tã.

«Setomaal piat murdõkiil olõma ja h-lõpulinõ, mäene om õigõ seto kiil, mitte sääne, mä- nest Võromaal kõnõlõdas. Midã ma siih Obinitisah ole nãnnü' täambã, nuu' kõik mullõ miil-dü,» üteli mano Kala Manni. «Ütskõik mäntse eloala võtat, kõik maalo, mia tulõ ette-mängmisõlõ, tuu om huvitav.»

Tiatrit piat olõma rahvalik, rahulik, õt ineminõ saasi' tuust as' ast arvu kah, midã sääl kõ-nõldas ja tetäs, arvas Obinit-sast Sarapuu Valli: «Meil om jo tõõnõ aastak külätitrit siiä' kutsu' ja rahvast om ka pall'õ kokko tulnu' kõõõ ja näütteleji om kah pall'õ.» ■

Õigõ söõgi, laula, nalju' ja tantdsuga seto pido muusigamajah

24. maikuu pääväl kuts õiõ Seto' kõiki ummi sõpru Tali-na Muusigamajja uma laulut-sõõrigu «Laulasi ma viie võra-» esitlõusele. Oll ehtne Seto pido õigõ söõgi, laula, nalju' ja tandsuga.

S'oo plaadi mõtõh olõõs Seto kultuuri säilitaminõ, eiski lauludõ alal hoitminõ — miit' usu, õt perimõmuusiga lindstaminõ eishindãst om jo stilisiirminõ ja avida-ai tuu-lãbi traditsioonõ arõnõmisõlõ õtõh. Tuuperäst olõõi muu-siga säilitamisõst tähtã arhi-vehe, raamatidõhe ja plaatõ

pääle kogot materjali hulk, avitas õnnõ elõh olõõv tradit-sioon. Paprõ vai plaadi pääle pant laulu' omma' õnnõ abist laula õpmisõlõ, a ka muusiga tutvustamisõlõ.

Nuu' laulu' omma' plaadi pääle laulõõ, õt õiõ Seto' tegemisi saasi' peräst kuna-gi kaia' ja kullõlda', nii ku' täambã õks tetäs. S'oo tsõõ-ri-gu pääle olõmi pandnu' lau-lu', mia' meele kõõõ rohkõba meelõse'.

Tsõõri-gu kujundusõ läbiv mõtõh tulõ aastagast, mia lii-gus niisamata ku inõmisõ vai

ka kultuuri kasuminõ, tõistsa-gamatsõst mineminõ. Määne aastaga om täambã setokõi-sil? Kas seto kultuuri uut iih hõsteminek, rikkusõ' ja häit-semiinõ?

Kõõõ inãbã tundva' inõ-misõ', õt kõik hüä om loo-mulik ja tulõ eishindãst, selle õt miit' olõ timã vällä tiinnü'. Õnnõõ realist' mõistva', õt hõste minekist tulõ vaiva natã' ja uma tegemisi õgal sammul kaia' ja läbi mõtõlda'.

Tuuperäst taha ka miit' kõik aig parebast muutuda', midã-gi mano oppi', vannolõ as'õlõ

lãhebãle minnã' ja ar' unõh-tõtut täambãtse päevã ello he-rãtã'.

Nii sai ka laulutsõõri-gu pidol kaia' vanamuudu kadrilli ja vastatsidõ kargust kiigapilli perrã, nii ku tã oll aastakõ-m-nidõ iist Seto küllih.

Tennã kõiki kiã' lõudse' aigu tulla' miika' tsõõriku lii-ku juuma ja anni' nii ilosa al-gusõ suvõlõ.

No saa miika' ühendüst ka moodulitsõ internedi läbi ja sääl sis ka miika' Seto laulu laulta': www.myspace.com/oioseto. (Sarvõ Maar'a)

PIIRAKIT: foto Arvi Matvei